

Ahmet Rıza Han Barelvi'nin *Hadâik-İ Bahşîş* Adlı Eserinde Hz. Peygamber İle İlgili Benzetmeler

Recep DURGUN*

ÖZ

Na't Urdu edebiyatının doğuşundan itibaren rağbet görmüş ve XIX. yüzyılın sonlarına kadar geleneksel anlamda icra edilmiştir. XX. yüzyıla birlikte edebi bağlamda nitelikli ve müstakil eserler kaleme alınmıştır. Geleneksel dönemde na't şairleri daha ziyade Peygamber Efendimizin suretini öven na'tlar kaleme alırken, modern dönemde Müslümanların Hint Alt Kıtası'ndaki durumunu da göz önünde bulunduran şairler efendimizin sireti ve hayatın her alandaki örnek şahsiyetine vurgu yapmaya başlamışlardır. Urdu na'tı başlangıçta Fars edebiyatındaki biçim ve konuları taklit etmiş olsa da daha sonraki şairler yerel unsurları da katarak özgünlük meydana getirmede başarılı olmuşlardır. Muhammed İkbal ve Mevlana Zafer Ali Han ile başlayan na'tlarda toplumu ıslah amacı güdüldüğü tarzı, Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi tarafından da benimsenmiştir. Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi iyi bir din eğitimi almış, müfessir, fakih ve muhaddis bir şahsiyettir. Barelvi Hindistan genelinde na'tlarıyla meşhur olmuştur. Özellikle Hadaik-i Bahşîş en makbul na't kitabıdır. Barelvi'nin bu eserinin halk tarafından kabul görmesinin yanı sıra hemen hemen bütün Urdu edebiyatı eleştirmenleri tarafından övgüyle bahsedilmektedir. Bu kitaptan sonra Barelvi'ye Hassan-ı Hindi, na't şairlerinin imamı gibi lakaplar takılmıştır. Eserde her biçimde na'tlar bulmak mümkündür. Bu çalışmamızda kısaca Urdu naat geleneğinden, Ahmed Rıza Han Barelvi'nin bu gelenekteki yerinden ve Hadaik-i Bahşîş (Mağfîret Bahçeleri) adlı eserde Peygamber Efendimize yapılan teşbihleri tetkik etmeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Urdu na'tı, Ahmed Rıza Han Barelvi, Hadaik-i Bahşîş, Mağfîret Bahçeleri.

The Similes Regarding Prophet Mohammed In Hadaik-I Bahşîş Of Ahmet Rıza Han Barelvi

ABSTRACT

Na'at, poetry in praise of prophet Muhammad (pbuh), has been popular in Urdu literature since the inception of this literature, and it was practiced in the traditional sense until the end of the twentieth-century. With twentieth-century, qualified and independent works have been written in the literary context. While Na'ats in the traditional period were more interested in physical characteristics of the Prophet (pbuh), modern day poets, who considered the situation of Muslims in Indian subcontinent, have begun so emphasize prophet's exemplary character in every area of his life. Although Urdu Na'at originally imitated style and themes of Persian literature, the poets of the later period succeeded in creating originality by adding local elements. The purpose of rehabilitating community through Na'at, which started with Muhammed İkbal and Mawlana Zafer Ali Han, was adopted by Mawlana Ahmet Rıza Khan Barelvi as well. Barelvi was religiously well-educated, glossator, judiciary, and narrator of prophet Muhammed's all sayings. Barelvi received high recognition throughout India with his Na'at. Especially, his book Hadaik-i Bakhshish is the most accepted one on poetry. In addition to being accepted by the public, Barelvi is widely admired by almost all Urdu literary critics. After this work, he was nicknamed as Barelvi as Hassan-i Hindi and the Sultan of Na'at poets. It is possible to find every form of Na'at in this work. In this study, we will discuss Urdu Na'at traditions, Ahmed Rıza Khan's place in this tradition and will attempt to analyze similes about our prophet in his work Hadaik-i Bahşîş (Gardens of Forgiveness)

Keywords: Poetry in praise of the prophet Muhammad, Urdu poetry, Mawlana Ahmad Reza Han Barelvi, Hadaik-i Bakhshish.

Giriş

I-Urdu Dilinde Na't Geleneği

On dört asırdır iki cihan serveri, fahr-i kâinat efendimizin aziz makamlarına birer övgü ve aşk sembolü olarak sunulan güldeste niteliğindeki na'tlar incelendiğinde, Müslümanların Peygamber Efendimize olan sevgileri, aşkları ve coşkularının azalmadan devam ettiği görülmektedir. Aynı zamanda bu alanda hiçbir şairin konu kıtlığı çektiği görülmemiştir (Sadid, 1994: 158). "İslamiyet'in yayılmasıyla birlikte bütün İslam coğrafyasında şairler Hz. Peygamber (sav)'e olan sevgilerini çok farklı şekillerde dile getirmişlerdir. Bu durum sadece Arap edebiyatında değil Fars, Türk ve Urdu edebiyatlarında da bir geleneğe dönüşmüştür" (Uzun, 2014: 1092). Urdu edebiyatında na't, urdu şiiri kadar eski bir türdür. Yani Urdu na'tının da Urdu şiiri gibi dört yüz yıllık bir geçmişe sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak na'tın bir edebi tür olup olmadığına dair uzun tartışmalar sebebiyle na't üzerine çok fazla eleştirel ve araştırmaya yönelik çalışmalar XX. yüzyılın son çeyreğine kadar yapılmamıştır. Riyaz Mecid'e göre çok kapsamlı olmasa da

* Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, durgun@selcuk.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 05.01.2017; Makalenin Kabul Tarihi: 02.04.2017

Urdu na'tı üzerine yazılmış ilk eleştirel araştırma kitabı 1975 yılında ilk baskısını yapan Ferman Fetihpuri'nin *Urdu ki Natiya Şairi* adlı eseridir (1995).

Urdu edebiyatında na'tın yaygınlaşmasında birçok unsur rol oynamıştır. Başlangıçta hem avam hem havastan pek çok kişi, Peygamber Efendimizin şefaatine nail olabilmek, O'nu hayatının her sahasında taklit etmek, salat u selam göndererek kurtuluşa erebilmek amacıyla pek çok na'tı dillerine vird edinmişler, her mecliste ve her toplantıda geleneksel olarak bu na'tları söylemişlerdir. Daha sonra şeyhlerin, tarikat mensuplarının ve sufilerin meclislerinde hamd ve na't okutulması, talebelere bunların ezberletilmesi bir gelenek haline gelmiştir. Başlangıçta mahfillerinde na'tlara oldukça çok yer veren Diyubendi Tarikatı¹ son dönemlerde bu geleneği terk etmeye başlamış olsa da bu geleneğin yerleşmesinde büyük katkılarda bulunmuştur. Yine Pakistan'ın en büyük tarikatlarından olan Barelvi Tarikatı² da gelenekselleştirdiği na't mahfillerine hız kesmeden bugün de devam etmektedir. Geleneksel na'tın gelişimine katkıda bulunan bir başka unsur ise sema ve kavvali mahfilleridir. Özellikle kavvali grupları vasıtasıyla pek çok na't, halkın gönlünde yer edinmiştir. Görüldüğü üzere Hint Alt Kıtasında na't geleneğini tasavvuf ve tarikat ehli daha çok sahiplenmiştir (Fetihpuri, 2012: 39-46). Netice olarak Urdu edebiyatında na't başlangıçta geleneksel olarak yoluna devam etmiş; Dekken, Dehli, Laknov, Rampur, Bhopal, Haydarabad ve Lahor gibi edebiyat merkezi olmuş şehirlerdeki müşaire meclislerinde na't, cezbedici bir konu olarak, açılış konuşmalarında hamdlardan sonra okunmaya devam edilmiştir. Dolayısıyla Urdu na'tının geleneksel olarak uzun süre yolculuğuna devam ettiğini, şairlerin XIX. yüzyıla kadar özel olarak na't türüne yönelmediklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Pakistan ve Hindistan'da yayımlanan bir çok edebi kitabın ve derginin başında bereket, kurtuluş ve şefaet ümidiyle hamd ve na'tların yer alması gelenekselleşmiştir. Urdu edebiyatında na't türü Arapça ve Farsçada yazılmış na'tları taklit ile yola çıkmıştır. Her iki dilin ve edebiyatın etkisi Urdu edebiyatı üzerinde büyüktür, ancak hem coğrafi yakınlık hem de kültürel etkileşimin daha fazla olması sebebiyle Fars edebiyatının, Urdu edebiyatına etkisi Arap edebiyatından daha fazladır. Özellikle Şeyh Sadi, Kudduisi, Mevlana Abdurrahman Cami, Emir Husrev gibi şairlerin na'tları hem taklit edilmiş, hem de zaman zaman tazmin yolu ile Urdu na'tları yazılmıştır (Fetihpuri, 2012: 35). Karnali'ye (2001: 183-184) göre Urdu ve Fars na'tı arasındaki benzerlikler şöyledir:

1-Kaside, mesnevi, kıta, rubai ve gazel biçiminde na'tlar Fars edebiyatında oldukça revaçtaydı. Urdu şairleri de başlangıçta daha çok bu türlerdeki na'tları taklit ettiler. Daha sonra diğer biçimlerde de na'tlar kaleme aldılar.

2-Fars şairleri herhangi bir konuda mesnevi ya da kaside yazıyorlardı. Tasavvuf, ahlak, aşk, meclis, tarih ve toplumsal konular hakkındaki mesneviler ya da sultan ve diğer idarecileri övmek için yazılan kasidelere genellikle hamd ve na't ile giriş yapılıyordu. Uzun mesnevilere, uzun hamd ve na'tlar ilave ediliyor, hatta bazen na't ve hamd için ayrı bir bölüm yazılıyordu. Bunlarda felsefi ve sufi düşüncelerin yanı sıra Allah'ın yaratıcılığı, kudreti, hikmeti, hayat nizamı, kâinatın düzeni, kulluğun ifadesi, yalvarma yakarma bölümleri de bulunmaktaydı. Na'tlarda mevlid-i şerif, miraç, şemail, efendimizin mucizeleri, Peygamber Efendimizin risaletinin azameti, cemaline övgü ve mübarek sireti de ele alınmaktadır.

3- Bazen gazel hamd ve na'tla başlıyor, bazen de ortasına hamd ve na't yerleştiriliyordu. Kimi zaman da ahlaki ya da toplumu ıslah amaçlı şiirler na't ve hamdı çağrıştırıyordu. Hemen hemen her edebi türde na't söylenir, sanki rengârenk bir gül bahçesinde dolaşırken güller arasında çekici ve gönle sürur veren farklı bir çiçeğe rastlamış gibi olursunuz.

4- Urdu na't şairleri Fars şiir sanatındaki farklı türdeki biçimleri aynen taklit etmişlerdir. Fars edebiyatındaki gazel türünde, matla, hüsn-i matla, makta, kafiye ve redif gibi unsurlar, kasidenin temel

¹ 30 Mayıs 1866'da Seharanpur'un bir kasabası olan Diyubend'in Çatta isimli mescidinde Muhammed Abid Huseyin, Mevlana Zülfikar Ali ve Mevlana Fazlu'r-Rahman Osmani tarafından kurulan medreseden mezun olanlara Diyubendi denilirdir. Bu ekoldeki medreseler eski geleneksel medreselerin eğitim ve öğretim şeklini benimsemektedir. Bugün Hint Yarımadasında eski tarz İslami medreselerin temsilcisidir (Daudi, 1995: 291-292).

² Ahmed Rıza Han'ın 1880 yılında kurduğu Barelvi Tarikatı bugünde aynı çizgisinde varlığını sürdürmektedir. Abartılı bir tasavvuf anlayışının hakim olduğu cemaat, ameli konularda Hanefiliğe sıkı sıkıya bağlıdır. Günümüzde Pakistan'da bini aşkın medreseye sahip olan Barelviler ülkede çok sayıda caminin sorumluluğunu da üstlenmişlerdir (Birşık 2008: XXXV/62).

bölümleri olan giriş, bahariye, aşkıye, ahlaki düşünceler, tabiat tasviri, felsefi meseleler, nasihatler, medh ve dua gibi bölümler; mesnevîde uzunluk, her beytin kendi içinde kafiyeli olması, ana tema, kıssa içinde kıssa anlatımı, kıta ve rubailerdeki geleneksel format Urdu şairleri tarafından birebir taklit edilmiştir.

Edebiyat tarihçileri, Urdu dilinde yazılmış olan ilk na't konusunda farklı görüşe sahiptirler. Mevlevî Abdulhak'a göre Hoca Banda Navaz Giysu Deraz (1321-1422)'ın bazı şiirleri Urdu dilinde yazılmış ilk na'tlardır. Cernil Calbi'ye göre ise Fahreddin Nizami'nin *Kedem Rao Pedem Rao* adlı eserindeki hamddan sonra gelen şiirler, Urdu dilindeki ilk na'tlardır (İdare-yi Daire-yi Maarif-i İslamiye'den aktaran: Kakahiyl, 2008: 55). Enver Sadid de Urdu dilinde yazılmış en eski na'tın, Urdu dilinin henüz gelişmemiş ilk formunda yazdığı divanında Muhammed Kuli Kutup Şah tarafından kaleme alındığını savunur (1994: 140).

Muhammed Kuli Kutup Şah, na't kaleme alan ilk divan sahibi şairdir (Kakahiyl, 2008: 55). Kuli Kutup Şah'tan sonra na't yazan şairler arasında Mevlânâ Nusretî, Gavvasî, Veli Dekkenî isimleri zikredilmeye değer şairlerdir. Ayrıca Nusretî kasidelerinde na'ta yer veren şairler arasında önemli bir yere sahiptir.

İlk dönemde en önemli na't şairlerinden biri de Veli Dekkenî olup gazel, rubai, muhammes ve kaside biçiminde na'tları vardır. Dekkenî'nin na'tları, ifrat ve tefritten uzak son derece dengeli şekilde kaleme alınmış na'tlardır. "Güney ve Kuzey Hindistan'da Veli'nin şiirleri, şiir geleneği, dil ve ifade üslubuna yeni bir soluk getirdiği gibi na'tları da Urdu na'tının gelişmesinde önemli rol oynamıştır" (Mecid, 1990: 229). Dekkenî'nin na'tlarından bir örnek:

*Allah'a hamddan sonra emsalsiz
Seyyidü'l-Mürselîyn'e na't söyleyin
Onun himmet terazisinde
İki cihan hardal tanesidir
Onun celal-u azîmeti karşısında
Padişahlar bile şaşkındırlar*

Urdu na't tarihinde Dekkenî özel bir öneme sahiptir. Dekkenî Urducasında eser veren edebiyatçılar hükümetlerinin resmi dilinin Farsça ve olması nedeniyle çoğunlukla Fars edebiyatındaki eserleri taklitle edebiyat hayatına atılmışlardır. Dekkenî şairler, sadece Fars şairlerini taklit etmekle kalmamış, aynı zamanda edebî tür ve konularda da bu edebiyatın sermayesinden yararlanmışlardır. Dekkenî Urducasındaki mesnevî, kaside ve rubai gibi na't söyleme geleneği de Fars edebiyatının mirasıdır. Dekkenî ekolünün eserlerine göz attığımızda bu edebiyatın sufi edebiyatı ile başladığı rahatlıkla görülebilir. Hamd ve na't söyleme geleneğinin Dekkenî ekolünde ayrı bir yeri vardır. Dini ve tasavvufî eserlerden sonra aşka dair eserler popüler olmaya başladığında bile şairler mutlak bu tür eserlerine hamd ve münacaattan sonra na't ilave etmeyi bir gelenek haline getirmişlerdi (Sultana, 2008: 46). Dini ve tasavvufî şiir geleneğinden sonra aşk üzerine yazılan mesnevîler revaçta olduğu dönemlerde Dekkenî şairler mesnevî biçiminde na'tlar söylemeye devam etmişlerdir. Hoca Banda Navaz, Nizami Beydi, Şah Miran Ci Şemsu'l-Uşşak, Nevaz Ali Şeyda, Molla Vechi, Abdullah Kutub Şah, Ahmed Bilaki, İbn Nişati, Mirza Muzaffer Can Canan ve Şah Ebdal Phelvari Dekkenî bölgesinin ilk dönem önemli na't şairlerindedir. Urdu Edebiyatında ilk dönemlerde her ne kadar, Urdu şairleri kısa na'tlar söylemiş olsalar da, na't türünün yaygınlaşması, na'ta dair müstakil eserlerin verilmesi ve edebî bir tür olarak kabul görmesi 19. yüzyılın ortalarında gerçekleşmiştir. Bunun sebebinin Ferman Fetihpuri şöyle açıklar: "Urdu na't geleneğine bir tarihçi gözüyle baktığınızda; na'tların yalnızca geleneksel meclislerde söylenmesi, bu edebî türün sanatsal açıdan değerli görülmemesi gibi sebeplerle şairler uzun bir süre bu türe ilgi duymadıkları görülür." (2004: 295). Sonraki dönemlerde Şeyh Ahmed Gucerati, Şah, Rüstemi, Sıftı, Ali Adil Şah Şahi gibi şairler Adil Şah Dönemi'nin önemli na't şairlerindedir. Tamanna Murad Abadi, Mevlana Altaf Barelvi, Mevlevî Kifayet Ali Murad Abadi ve Mevlana Şah Niyaz Ahmed Barelvi Kuzey Hindistan'daki ilk dönem Urdu Edebiyatı na't şairlerinden sayılırlar.

Urdu şairlerinin, Arap şairlerini taklit ettiği gibi diğer dillerin özellikle Farsça şairlerinin de kaside biçiminde pek çok na't söyledikleri görülmüştür. Fars edebiyatında Feridu'd-din Attar, Mevlana

Celeddin-i Rumi, Nizami, Cami, Sadi, Arifi, ve Kuddusi gibi pek çok şair Peygamber Efendimize olan aşklarını kelimelere dökerek zengin Fars na't sermayesini oluşturan önemli şairlerdir. Bu engin na't denizi Urdu şairlerini de etkilemiş; Dekken'de başlayan na't serüveni Kuzey Hindistan'a doğru yol almaya başlamıştır. Güneyden Veli Dekkeni ile başlayan Emir Minai ile devam eden bu kutlu yolculuk hatırı sayılır bir na't birikimi oluşturmuştur. Sonra Hali'nin devraldığı bu gelenek Mevlana Zafer Ali Han ile güçlenerek ara vermeden yolculuğuna devam etmiştir. İktal ile bu edebi tür ufuklara uzanır ve öyle bir yaygınlaşır ki, Pakistan'ın kurulmasından sonra her Urdu şairi az ya da çok na't söylemeyi kendine şiar edinir. Artık hemen hemen na't söylemeyen hiçbir Urdu şairi yoktur demek yanlış olmayacaktır (Şahin, 2009: 35).

II-Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi (1856-1921)

Hint Alt Kıtası'nın tanınmış âlimlerinden ve Barelvi ekolünün öncüsü Mevlana Ahmed Han Barelvi birçok eser vermiştir. "Muhsin Kakorvi gibi o da Urdu dilinin en büyük na't şairleri arasındadır. Eğer biri Urdu edebiyatında en etkili na't yazar şair kim diye sorarsa bunun cevabı şüphesiz Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi olacaktır" (Mecid, 1990: 409). Mesud'a (1995) göre de Barelvi Urdu na't şairlerinin önderi ve sultanıdır. Bu paye geçmişte hak sahibine teslim edilmemiş, ancak bugün insaf sahibi herkes açık sözlülükle bu gerçeği dile getirmiştir. Bu da Barelvi'nin bugün daha tanınır ve anlaşılır olmasıyla bağlantılıdır (Tanzimul-Firdevs, 2003: 426). Ahmed Rıza Han Barelvi, fakih, mütercim, müfessir ve hadis âlimi olmasına rağmen Hint Yarımadasında en çok na't şairliğiyle meşhur olmuştur. Bunun sebebi kalbinin derinliklerinde yer etmiş ileri derecedeki peygamber sevdası ve samimiyetidir. Fetihpuri'ye göre Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi'nin şiirleri ilmi labirent ve felsefi karmaşa temelli değil, Peygamberimiz (sav)'e duyulan sevgi ve kuvvetli bir duygusal bağlılık sonucu ortaya çıkmıştır. Onun şiirlerindeki masumiyet, şaşkınlık, aşk sarhoşluğundan sızan ay ışığının okuyucunun kalbinin derinliklerinde meydana getirdiği med cezir asla sebepsiz değildir. Barelvi'de duygular ifade edilirken özel bir kelimeye, terkiibe ya da edebi sanata ihtiyaç duymazlar, doğal olan günlük konuşma dilinde bile son derece sade bir biçimde ortaya çıkarlar (2010: 13). Onun şiirlerinde Kur'an ve hadis derin etkileri açık bir biçimde görülür. Şiirlerini Kur'ani telmihlerle süslemiştir:

*Hicaz çölünün tozu toprağı seher vaktinde ayna gibidir
Hicaz'ın meşalelerinin dumani ayın kızılığı gibidir
Bulutun coşkusuyla Firdavs'in gülünün kanı düşer
Eğer Arap çölünün dikenini damarı yırtarsa
Her Arap ve Acem cennetin nebrine susuzdurlar
Cennetin nebrinin kenarı Arabın nisanına³ susuzdur*

*Arştan mutlu şefaathaberinin müjdesini getirdi
Arabın Süleyman'ı(Sultan) için sidrede oturan Cibril*

*Mısır kadınları Yusuf'un güzelliği için parmaklarını kesmişlerdi
Arap erkekleri senin için başlarını kestirirler*

*Burada her bir köşeden senin gömleğinin kokusu gelir
Sanki Arabın Kenan'ının her bir köşesi Yusufistandır (Mağfiret Bahçeleri, 21)*

*Ben na't söylemeyi Kur'an'dan öğrendim
Yani şeriat adabı her daim hatırdadır (M. B. 205)*

Mevlana Ahmed Rıza Han'ın dili sadedir. Deyim ve vecizleri kullanmada son derece ustadır. İyi bir din âlimi olan Mevlana Ahmed Rıza Han'ın na'tlarında Kur'an ayetlerine ve hadislerle telmihlerde bulunması

³ Denizde inci meydana getirdiğine inanılan yağmur.

son derece doğal hale gelmiştir. Ancak dini terminolojiye hâkimiyeti olmayan bir okuyucu bu na'ları anlamakta zaman zaman güçlük çekebilmektedir (Kakahiyl, 2008: 106).

Mevlana Ahmed Rıza Han edebi sanatları şiirlerinde ustaca kullanmıştır. Na'larında teşbih, istiare, kinaye, mecaz, mecaz-ı mürsel ve telmih sanatlarının en güzel örnekleri bulunur.

*Onun yüzü sanki güneş ya da gökkuşağı ama bu da o da değil
Gece gibi siyah saçlı ya da Hita miski bu da değil o da değil
Mümkün âlemindeki bu güç nerede, vacipte bu kulluk nerede
Eğer ben hayran olursam bu da bir hata bu da değil o da değil
Gerçek şu ki Allah'ın kulu âlemin padişahı
Âlem-i berzah'ta o Allah'ın sırdaşı, bu da değil o da değil
Bülbül ona gül dedi, ay ona kurbanım sana dedi
Hayret titreyip söyledi bu da değil o da değil (M. B. 63)*

Ahmed Rıza Han Barelvî Urdu na't tarihinde hem fikri yönden hem de sanatsal olarak derin izler bırakmış bir şair ve mütefekkindir. Onu diğer na't şairlerinden ayıran en önemli özellik, dini bilgilerini tamamen na'tlarına yansıtmasıdır. Ayetleri, hadisleri, mantık, matematik, astronomi ve metafizik gibi ilimleri rahatlıkla ve şaşırtıcı bir üslupla kullanmıştır. Genellikle zor ve sıra dışı kavramların kullanımı ve derin ilmi bilgi gerektiren ağır göndermeler genellikle ifadenin akışını bozar ancak Ahmed Rıza Han Barelvî'nin söz söyleme sanatındaki ustalığı sayesinde bu akış bozukluğu görülmez. Bunun ötesinde bu durumun diğer bir sırrı da onun Hazreti Peygambere gönülden samimi bağlılığı ve duyduğu aşk ile öğrendiği ilimleri ifadelerine yansıtabilmesinde yatmaktadır. Ahmed Rıza Han'ın na'ları aslında onun derin ilmi bilgi birikiminin, fıkıh bilgisinin ve sanatsal deneyim ve gözlemlerinin nadide ürünleridir. Kaside biçiminde de na'tlar yazan Ahmed Rıza Han Barelvî'nin en meşhur ve rağbet gören kasidesi *Selamiye*'dir (Sultana, 2008: 76). Barelvî'nin *Selam*'ı taklit edilerek Urdu şiirinde pek çok na't yazılmıştır. Ancak hiçbiri onun ki kadar kabul görmemiştir. Üzerinden bir asır geçmesine rağmen *Selam* kasidesi halk arasında yaygın olarak bilinmektedir. Selamiye'den küçük bir örnek verecek olursak:

*Cana rahmet Mustafa'ya yüz binlerce selam
Hidayet meclisinin meşalesine yüz binlerce selam
İrem'in şehriyarına, Harem'im sultanına
Şefaatin yenibabarına yüz binlerce selam
Biz gariplerin efendisine yüz binlerce salat u selam
Biz fakirlerin servetine yüz binlerce selam
Alm şefaatin sibrası** olan
Bu saadet almına yüz binlerce selam
Kabe'nin mibrabı ona secde için eğildi
Bu damadın letafetine yüz binlerce selam
Nereye yönelse can can geldi
Bu lütüfkâr gözlere yüz binlerce selam
Onunla kalbin karanlıkları aydınlandı
Bu parıldayan ten rengine yüz binlerce selam
İnce ince kutsal gülin yapraklarına
Bu dudakların nezaketine yüz binlerce selam
O ağız ki ondan çıkan her söz Allah'ın bir vahyi
İlim ve hikmet dolu gözlere yüz binlerce selam (M. B. 221)*

⁴ Düğünde damadın alınına takılan halka biçiminde çiçekten kolye.

Ahmed Rıza Han Barelvi'nin na'tlarına Arapça, Farsça kelime ve terkiplerin yanı sıra Hintçe kelimeler de zenginlik katar. Şair bu üç dile olan hâkimiyetini ispatlarcasına dört dilli bir na'tta kaleme almıştır. Bu na't Urdu edebiyatında dört dille yazılan ilk na't olup şairin en sevilen na'tlarından biri olmuştur.

İlmi derinlik, şiirsel yetenek ve yaratıcılık na't şairliğinin olmazsa olmaz şartlardandır. İyi yetişmiş bir din âlimi olan Ahmed Rıza Han Barelvi kıldan ince kılıçtan keskin olan na't yolunda yürürken hiçbir zaman tedbiri elden bırakmamış ve Fahr-i Kâinat Efendimizi överken haddi aşmamaya büyük özen göstermiştir. Barelvi, Peygamber Efendimize duyduğu divanelik derecesindeki aşka rağmen asla nübüvvet ve ilahlık arasındaki sınırları birbirine karıştırmamıştır. Urdu na't geleneğinin gelişmesi ve yaygınlaşmasında Barelvi'nin çok önemli katkıları olmuştur. Sadece kendisi çok kıymetli ve sanatsal na'tlar yazmakla kalmayıp, yeni bir ekol oluşturmuş ve kendisinden sonrakiler için de yeni bir çığır açmıştır.

Hadaik-i Bahşiş'te Peygamber Efendimize Yapılan Teşbihler

Hadaik-i Bahşiş, Ahmed Rıza Han Barelvi'nin na'ta dair müstakil bir eseridir. Kitabın ilk baskısı 1908 yılında yayımlanmıştır. Bu eser aynı zamanda Hindistan'ın en meşhur na't kitaplarından biridir. Eserde 103 nat-i şerif, kıtalar, rubailer, salat-u selamlar ve bir de münacat bulunmaktadır. Makaledeki şiirlerin Urdu dilindeki asılları *Şerh-i Hadaik-i Bahşiş* adıyla Lahor'da Esed Nanyar Printirz tarafından basılan kitaptan alınmış olup ح-ب kısaltmasıyla gösterilmiştir, tercümeleleri ise Hafız Aamir Ali ve tarafımdan yapılarak yayımlanan Mağfîret Bahçeleri adlı kitaptan alınmış olup M. B kısaltmasıyla gösterilmiştir. ÇA Ahmed Rıza Han Barelvi, na'tlarında anlamı somutlaştırmak, sözü daha da etkili bir hale getirmek amacıyla sıkça teşbihlere başvurur (Çınar 2008: 130).

آنکھیں ٹھنڈی ہوں جگر تازے ہوں جانیں سیراب

سچے سورج وہ دل آرا ہے اجالا تیرا (ح.ب. 79)

*Gözler soğusun, ciğerler tazelensin, canlar can bulsun
Işığı gönüllere sürür veren gerçek güneş O'dur (M. B. 1)*

Bu beyitte Peygamber Efendimiz güneşe benzetilmiştir. Güneşin dünya için bir hayat kaynağı olarak vurgulandığı gibi âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin de kalpler için birer hayat kaynağı olduğu vurgulanmıştır. Allah (c.c.) “Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı; Allah'ın izniyle kendi yoluna çağırın bir davetçi ve aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik” buyurmuştur (33/46). Barelvi de bu beyitte bu ayete telmihte bulunarak Peygamber Efendimizin aydınlatıcı bir kandil olduğu gerçeğini dile getirmiştir.

ظاہر و باطن اول و آخر زیب فروغ و زین اصول

باغ رسالت میں ہے تو ہی گل غنچہ جڑ پتی شاخ (ح.ب. 83)

*Zabir, Batın, Evvel, Ahir, nurun süsü, kaidenin güzelliği
Risalet bağında gonca da sensin, yaprak, dal, kök de sensin (M. B. 27)*

Bu beyitte zahir, batın, evvel, ahir gibi sıfatlarla şairin Allah'a ait sıfatları Peygamberimize atfeder gibi gözüke de Peygamber Efendimizin de zahiri ve batini yönlerinin bulunduğu bir gerçektir. Öyle ki sordukları sorulara Efendimizin verdiği cevaplardan sonra bazı sahabelerin “*bu sizin görüşleriniz mi yoksa Allah mı söyledi?*” şekline soru sordukları bir gerçektir. Beyitin ikinci mısraına baktığımızda peygamberimize “ben inananların ilkiyim” (En'am, 163) şeklinde söylemesi emredilen ayete gönderme yaptığı açıkça anlaşılmaktadır. Zira Peygamber Efendimiz hem ilk Müslüman hem de son peygamberdir.

“Hz. Peygamber’in *Âbir* ismi, *Hatemü'l-Enbiyâ* adıyla aynı manadadır. O'nun son peygamber olduğuna işaret eden bu isimler, *nübüvvet* ve *risaletin* Hz. Muhammed ile noktalandığını belirtir. *Nur-ı Muhammedi'nin kâinatın yaratılışındaki asıl, öz veya cevher olmasıyla* Hz. Peygamber; aynı zamanda *Evvel* isminin de sahibidir. *Na'tlarda O'nun sirette ilk, surette son oluşu konu edilerek Evvel ü Ahir olduğu belirtilirken irsal-i mesel tarzında teşbihler ele alınır*” (Yeniterzi, 1993: 167).

Barelvi de Peygamber Efendimizi risalet bağının hem goncası, hem yaprağı, hem gül dalının köküne benzeterек bu durumu veciz bir biçimde anlatır.

کیا ٹھیک بو رخ نبوی پر مثال گل

پامال جلوہ کف پا ہے جمال گل (ح.ب. 212)

*Nebinin yüzünü güle benzetmek doğru mudur?
Gülü'n güzelliği O'nun ayak tabanlarında eşilir (M. B. 37)*

Bütün dillerin İslami edebiyatlarında Peygamber Efendimizi güle benzetmek yaygın bir gelenektir. Fuzuli'nin *Su Kasidesi*'ndeki

Suya virsün bâğ-bân gül-zâri zâhmet çekmesün

Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gül-zâre su (Akyüz ve Beken, 2000: 4) beyiti ile Barelvi'nin bu beyiti birbirine çok benzemektedir. Her iki beyitte de Peygamber Efendimizin güzelliğinin gül ile tasvir edilemeyeceği anlatılır. Barelvi de tıpkı Fuzuli gibi bu beyitinde efendimizin gülden daha güzel olduğunu vurgulayarak bu benzetmenin doğruluğunu sorgular. Devam eden beyitlerde efendimizi güle benzeterек aslında kendisi ile çelişiyor gibi gözükse de, şairlerin Peygamber Efendimizi övmeye çok yetersiz kaldıklarını gösterir. “Allah (c.c) ezelden ebede kadar bütün güzellikleri Hz. Muhammed (sav)’in mübarek kişiliğinde toplamıştır. Onun zahiri ve batini faziletleri insan aklının ve idrakinin çok üzerindedir. Şair, sınırlı söz ve fikirleriyle efendimizin faziletlerini ifade etmeye gayret eder. Ancak bunda yetersiz kaldığını anlar ve çaresizliğini itiraf etmek mecburiyetinde kalır” (Rıza, 2015). “Zira onu övmek o kadar da kolay değildir. O âlemlerin medarı iftiharıdır, Cenâb-ı Hakkın habibidir. O öyle bir vasfa sahiptir ki ay ve güneş onun övünç evinin ankâsının kolu kanadıdır. Gece gündüz kanat çırpmalarına rağmen bu konuda onlar bile aciz kalırlar” (Uzun, 2014: 1098).

بیں عکس چہرہ سے لب گلگوں میں سرخیاں

ڈوبا ہے بدر گل سے شفق میں بلال گل (ح.ب. 214)

*Yüzünün aksi ile gül dudaklarda kırmızılık var
Şafakta hilâl ve gül, Bedr'in gülünde boğuldu (M.B. 38)*

Barelvi bu beyitinde Peygamber Efendimizin dudaklarını gülün kırmızılığına, yüzünü de dolunaya benzetir. Sahabelerden bazıları peygamberimizi dolunaya benzetmiş, hatta dolunaydan daha güzel olduğunu beyan etmişlerdir. Yukarıdaki beyite göre gülün kırmızılığı ve hilalin parlaklığı Peygamber Efendimizin dolunaya benzeyen çehresi karşısında sönük kalmışlardır.

سر تا بقدم بے تن سلطان زمن پھول!

لب پھول دہن پھول ذقن پھول بدن پھول (ح.ب. 891)

*Sultanımızın bedeni baştan ayağa çiçektir
Dudakları çiçek, yüzü çiçek, çenesi çiçek, bedeni çiçek (M. B. 39)*

Şair bu mısralarda Peygamber Efendimizin her bir uzvunu çiçeğe benzetir. Bu nedenle Barelvi bu na'tına *çiçek* ismini vermiştir ve her bir mısradaki efendimizin uzuvlarını çiçeğe benzetir.

عارض شمس و قمر سے بھی ہیں انور ایڑیاں

عرش کی آنکھوں کے تارے ہیں وہ خوشتر ایڑیاں

جا بجا پرتو فگن ہیں آسمان پر ایڑیاں

دن کو ہیں خورشید شب کو ہیں ماہ اختر ایڑیاں (ح.ب، 244)

*Güneş ve ayın yanağından daha nurludur ayak tabanı
Arşın gözlerinin yıldızdır o çok güzel ayak tabanı
Gökyüzünün her yerinden aydınlıktır ayak tabanı
Gündüz güneş, gece ay ve yıldızdır ayak tabanı (M. B. 45)*

Yukarıdaki ilk beyitte Peygamber Efendimizin ayak tabanının güneş ve aydan daha parlak olduğu vurgulanarak benzetmeden daha ziyade bir karşılaştırma yapılmıştır. İkinci beyitte ise peygamberimizin ayak tabanlarının gündüz güneşe, gece ise aya benzetilerek burada şairin övgüde yetersiz kaldığının bir işareti vardır. Türk edebiyatındaki na'tlarda da Peygamber Efendimizi güneş ve aya benzetme geleneği oldukça yaygındır. Hatta Şeyh Galib'e göre güneş ve ay da ışığını Peygamber Efendimizden almıştır:

*Saldı pertev mihr-i zâtin kurs-ı mihr ü mâha çün
Sâyedir kim düşdü rûy-ı bâke yer yer rûz u şeb (Kalkışım, 1994: K.1/39'dan aktaran Uzun, 2014: 1101)*

ابر نیسان مومنوں کو تیغ عرباں کفر پر

جمع ہیں شان جمالی و جلالی ہاتھ میں (ح.ب، 298)

*Müminler için nisan bulutusun, kâfirler için yalın kılıçsın
Rahmet ve gazabın şanı birliktedir ellerinde (M.B. 58)*

Resülullah (sav) bu beyitte müminler için Nisan bulutuna benzetilerek; “Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir” (9/128) ayet-i kerimesine telmihte bulunulmuştur. Ayrıca kâfirlere karşı keskin bir yalın kılıca benzetilerek; “Ey peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihat et ve onlara karşı çetin ol. Onların varacakları yer cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir orası!” (9/73) ayet-i

kerimesine gönderme yapılmıştır. Bu iki beyitte nisan yağmuru benzetmesiyle Peygamber Efendimizin cemal sıfatına, yalın kılıç benzetmesiyle de celal sıfatına işaret edilerek, birbirine zıt her iki vasfın da yaratılmışların en şerefli Hz. Muhammed (sav) de bulunduğu vurgu yapılmıştır. Nisan bulutu benzetmesi Türk edebiyatında da kullanılmıştır. Nisan bulutunun bıraktığı yağmur damlalarının şifalı olduğuna inanılır, hatta sedefin bu suyla beslenerek inciye dönüştüğüne dair rivayetlere rastlamak mümkündür. “Nisan yağmuru millî gelenek halinde uğurlu sayıldığı gibi Mevleviler de pek mübarek tutarlardı. Dergâhta bu yağmurdan büyük kazanlara bol miktarda toplanır, üzerine dualar okunur, Çelebi evlerine, büyük memurlara dağıtılırdı. Suyun iç sıkıntılarını gidermek için şifa niyetine verildiği gibi tarlalara bereket için saçıldığı da olurdu” (Oral, 1954: 1). Dergâhlarda Nisan ayında yağın yağmurların biriktirilerek, ziyaretçilere şifa niyetine ikram edilmesi gibi bir gelenek de vardır.

وہ کمال حسن حضور ہے کہ گمان نقص جہاں نہیں

یہی پھول خار سے دور ہے یہی شمع ہے کہ دھواں نہیں (ح.ب. 312)

*O Hazret'in mükemmel güzelliğinde noksanlığın şüphesi bile yoktur
Bu gül dikensiz, bu kandil dumansızdır (M. B. 61)*

Allah (cc) Hz. Muhammed (sav) e mükemmel bir güzellik ihsan etmiştir. Onun yaratılışında noksanlıktan söz edilemez. Şair bu güzelliğin anlatımını pekiştirmek için O'nu dikensiz güle ve dumansız kandile benzetmiştir. Dünya zıtlıklarla kaimdir. Dikensiz gül, dumansız kandil olmaz ancak söz konusu Peygamber Efendimiz olunca dikenin, gülün güzelliğine, dumanın ise kandilin güzelliğine halel getireceği düşüncesiyle onun güzelliğini tasvir için kusur sayılan bu özelliklere Barelvi yer vermemiştir.

کنز مکتوم ازل میں

در مکتون خدا بو (ح. ب. 766)

*Ezelden gizli hazinesin
Allah'ın kıymetli incisinin (M. B. 159)*

Şair bu beyitte iki cihan serveri Peygamber Efendimizi inci ve hazineye ve onda saklı olan değerli inciye benzetmiştir.

یہ سمن یہ سوسن و یا سمن یہ بنفشہ سنبل و نسترن

گل و سرو و لاله بہرا چمن وہی ایک جلوہ ہزار ہے (ح.ب. 794)

*Bu nilüfer, bu sosen, bu yasemin, bu menekşe, bu sümbül ve beyaz çambak
Gül, servi ve lale ile dolu bahçe, hepsi bir tek nurun tecellisi (M. B. 167)*

Şair bu beyitinde pek çok çiçekten bahsederek hepsinin Allah'ın cemal sıfatının birer tecellisi olduğunu vurgular ve Peygamber Efendimiz (sav)'i de bu güzelliklerin tamamını içinde barındıran bir bahçeye benzetir.

آنکھ خورشید قیامت کی جھپکنے جو لگی

پردہ افگن ہوا یہ چہرہ تابان کس کا (814)

*Kiyametin güneşi gözleri kamaştırmaya başladığında
Güneşin üzerine perde düşüren bu yüz de kimin? (M.B. 173)*

Şair bu şiirinde Peygamber Efendimizin yüzünün güneşten daha parlak olduğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca kıyamette yakıcı güneş karşısında efendimizin yüzünün bir perde gibi güneşi gölgeleyeceğine ve müminler için kalkan olacağına da işaret etmiştir.

صدقے اس عالیہ مویہ ہوں ہر حور کے بال
کیا یہ خوشبو ہے کہ نافر کو ہوا مشک و بال
عطر بیزی میں ہے یہ زلف معتبر کو کمال
وصف گیسوئے نبی کا جو بندھا دل میں خیال

شعر جو نکلا دھن سے وہ معطر نکلا (ح.ب. 831)

*Bütün hurilerin saçları o kokulu saçlara kurban olsun
Bu nasıl güzel koku ki ceylan kendi miskinden utandı
Kokulu saçları misk saçmada mahirdir
Peygamberin saçlarını vasfetmek gönle gelince
Ağzımdan çıkan şiir kokulu çıktı (M. B. 179)*

Şair bu beyitte Peygamber Efendimizin saçlarının güzel kokusunu öyle bir över ki ceylanın bile bu güzel koku karşısında kendi miskinden utanır hale geldiğini söyler. Ayrıca şiirin son mısrasında Barelvi kendi sözlerinin Peygamberi vasfetmekle değer kazandığını ifade eder.

رخ نبی سے ہ پر لاف بندگی گل کو
خدا کسی کو بس اتنا بھی سزا نہ کرے
قد نبی کے سوا کچھ ہمیں نہیں بھاتا
ہمارے آگے کوئی ذکر سرو کا نہ کرے
ہمارے دیکھے ہوئے ہیں مدینے کے ذرے
سنا دو مہر کو اب دعوی ضیا نہ کرے (ح.ب. 903)

*Efendimizin karşısında gülün kulluk davası
Allah hiç kimseyi bu kadar küstah etmesin
Efendimizin boyundan başka bir şey bilmeyiz
Kimse önümüzde serviyi zikretmesin
Biz Medine'nin zerrelerini gördükten sonra
Güneşe söyleyin artık aydınlık davasında bulunmasın (M.B. 198)*

Barelvi ilk beyitte gülün Efendimizin güzelliği karşısında güzellik iddia etmesinin bir küstahlık olduğunu, servinin boyu ile övünmesinin yersiz olduğunu ve Peygamberimiz yaşadığı şehir olan Medine'nin zerrelerinin bile güneşten daha aydınlık olduğunu belirtir. Bu şiirde benzetmelerde benzetilen şeyin benzeyenlerden kat kat üstün olduğu vurgulanarak Hz. Muhammed (sav)'in emsalsizliği bir kez daha ifade edilir.

مصطفےٰ جان رحمت پر لاکھوں سلام
شمع بزم ہدایت پر لاکھوں سلام
عرش کی زیب و زینت پر عرشى درود
فرش کی طیب و نزبت پر لاکھوں سلام
سرو ناز قدم مغز راز حکم
یکم تاز فضیلت پر لاکھوں سلام (ح.ب. 893)

*Can'ın rahmeti Mustafa'ya yüz binlerce selam
Hidayet meclisinin meşalesini yüz binlerce selam
Arşın zîynet ve süsüne salat u selam
Yeryüzünün güzel ve kokulusu üzerine yüz binlerce selam
Hikmet sırlarını ilk idrak eden servi
Emsalsiz fazîlete, yüz binlerce selam (M. B. 219)*

Yukarıdaki şiirler Ahmed Rıza Han Barelvî'nin *Selam-ı Rıza* adıyla bilinen en meşhur na'larından. Bu şiirde Peygamber Efendimiz, hidayet meclisinin meşalesine benzetilerek; peygamberlerin sonuncusu olduğuna ve faziletine vurgu yapılmıştır. Arşın zîynet ve süsü benzetmesi yapılarak daha önce hiçbir peygambere nasip olmamış arşı aşan yolculuk yani miraca telmihte bulunmuştur. Önceki beyitlerde Barelvî, servinin Peygamber Efendimiz karşısında endam güzelliği iddiasında bulunmasının bir küstahlık olacağını bildirir bu beyitte servi benzetmesi yaparak efendimizi methetmede karşı karşıya kaldığı çaresizliğini tekrar ortaya koyar. “*Selam-ı Rıza* her açıdan nitelikli bir edebi şiirdir. İster şiir sanatı açısından, ister Hz. Muhammed Mustafa (sav) e duyulan samimi aşk ve bağlılık açısından, kelime ve terkiplerin uyumu, belagat, teşbih ve istiarelerin yerinde kullanımı, kısacası hangi açıdan bakarsanız bakın bu şiir gönüllere peygamber aşkı ilham eder ve taşlaşmış kalpleri yumuşatır” (Rıza 2015).

حسنِ یوسف پہ کئی مصر میں انگشتِ زناں
سر کٹائے ہیں ترے نام پر مردانِ عرب (ح.ب. 163)

*Mısır kadınları Yusuf'un güzelliği için parmaklarını kesmişlerdi
Arap erkekleri senin için başlarını kestirirler (M.B. 21)*

Ahmed Rıza Han Barelvî, Mısır kadınlarının Yusuf (a.s.)'ın güzelliği karşısındaki şaşkınlık ve fedakârlıkları ile ashab-ı kirâm, tabiîn ve tebeu't-tabiîn ve kıyamete kadar gelecek olan Müslümanların Peygamber Efendimize karşı duydukları aşkı mukayese eder. Bu şiirde beş unsur mukayese edilmiştir. Mısır kadınları, Yusuf (a.s.) gördükten sonra ellerini kesmişler, ancak müminler sadece Peygamber Efendimizin adı için başlarından vazgeçerler. Mısraın ilk bölümünde “katiyn” kelimesi bilinçsiz olarak yapılan bir eylemi ancak “katate heyñ” cümlesi ise yapı itibarıyla bilerek yapılan eyleme işaret eder. Mısır'ın kadınları parmaklarını keserken, Arabın erkekleri başlarını verirler. Birinci mısradaki “katiyn” çekimi geçmiş zamanı (yani bir kere mahsus bir eylemi) ikinci mısradaki “katate heyñ” ise devamlılık belirten bir çekimdir, yani bu eylem kıyamete kadar sürecektir manasındadır. Bu mısra ile şairin Urdu diline ne kadar hâkim olduğu ve ne kadar veciz bir ifade ile naat yazdığını görürüz.

Sonuç

Urdu na'tının ilk dönemlerinde söylenen na'tlarda peygamberimiz (sav) 'ın sureti dile getirilmiş ancak XVIII ve XIX. yüzyıllar Hint Alt Kıtası'ndaki Müslümanların zirveden zevale doğru giden yolculuğu, şairleri suretten ziyade sirete yönlendirmiştir. Muhammed İkbâl, Mevlana Zafer Alin, Muhsin Kakorvi gibi şairler peygamberimizin örnek hayatını öne çıkarmak suretiyle toplumda ıslah hareketinin öncülüğünü

yapmaya çabalamışlardır. Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi, XX. yüzyılda yaşadığı için modern tarzda na'tlar kaleme almıştır. Na'tlarının tamamı incelendiğinde suretten ziyade siretin öne çıktığı görülmektedir. Hint Alt Kıtası'nın en büyük na't şairlerinden olan Ahmed Rıza Han Barelvi *Hadaik-i Bahşış* adlı kitabında iki cihan serveri Peygamber Efendimiz (sav) dolunay, gül, güneş, servi, inci, meşale gibi güzel nesnelere benzetir. Barelvi zaman zaman bu benzetmelerin de aslında doğruluğunu sorgular. Bu sorgulamaların ardından yine efendimizi bu güzelliklere benzeterek onun emsalsizliğini kelimelerle ifade etmedeki çaresizliğini ortaya koyar.

İyi bir din eğitimi almış Ahmed Rıza Han Barelvi, na'tlarında asla ihtiyatı elden bırakmamış, abd ve ilah arasındaki sınırı aşmamıştır. Barelvi'nin na'tlarında klasik teşbihlerin yanı sıra yerel unsurları da kullanarak tesiri arttırmayı hedeflemiştir. Barelvi'nin na't yazmadaki temel gayesi, Peygamber Efendimize duyduğu aşkı dile getirmektir, zira beğenilme, taltif edilme gibi bir endişesinin olmadığını yer yer beyan eder

Kaynakça

- Akyüz, Kenan, Beken, Süheyl (ve diğ.), (2000). *Fuzuli Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Barelvi, Ahmed Rıza Han (2016). *Mağfîret Bahçeleri*. çev: Recep Durgun, Hafız Aamir Ali. Konya: Kömen yay.
- Barelvi, Ahmed Rıza Han (t.y.). *Hadaik-i Bahşış. şarih*: Gulam Hüseyin Kadiri, Lahor: Esed Nayyar Printerz.
- Birişik, Abdulhamit (2008). DİA, İstanbul. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Çınar, Bekir (2008). "Teşbih (Benzetme) Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 129-142.
- Daudi, Zaferullah (1995). *Şab Veliyullah Dehlevi'den Günümüze Pakistan ve Hindistan'da Hadis Çalışmaları*. İstanbul: İnsan yay.
- Fetihpuri, Ferman (2004). *Urdu Gazel, Na't aur Mesnevi*. Lahor: Elvakar Publications.
- Fetihpuri, Ferman (2010). *Çend Na't Guyan-i Urdu*. Lahor: Genc Şeker Press.
- Fetihpuri, Ferman (2012). *Urdu ki Natıya Şairi*. Lahor: Alwaqar Publications.
- Huseyin, Gulam (t.y.). *Şerb-i Hadaik-i Bahşış*. Lahor: Esed Nayyar Printerz.
- Kakahiyil, Şeyda Muhammed (2008). *Urdu Na't min Gayri İslami Anasır ka Tabkiki Mutalaa: yayımlanmamış doktora tezi*. Peşaver.
- Karnali, Asi (2001). *Urdu Hamd u Na't par Farsi Şiiri Rivayet ka Eser*. Karaçi: Seyyid and Seyyid.
- Mecid, Riyaz (1995). *Urdu min Na't Goi*. Lahor: İkbal Akademi.
- Oral, M. Zeki (1954). *Hazret-i Mevlâna Dergâhındaki Şabeserlerden Nisantası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Rıza, Muhammed Ekrem (2015). "Memleket-i Na't ke Fermanreva İmam Ahmed Rıza Han Fazıl Barelvi Rahmetullahi Teala Aleyhi" <http://yarasoolallah.net/ala-hazrat-articles.php?id=15> [4.11.2017]
- Sadid, Enver (1994). *Şairi ka Diyar*. Lahor: Makbul Akademi.
- Sultana, Rahat (2008). *Alim Saba Navidi ki Natıya Şairi*. Karaçi: Nişad Publishers.
- Şahin, Abdullah (2009). *Na't Goi aur Us ke Adab*. Lahor: Daru'l-İslam.
- Tanzimu'l-Firdevs (2003). *Urdu ki Na'tıya Şairi min Mevlana Ahmed Rıza Han Barelvi ki İnfiradiyet u Ehemmiyet*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Camiya-yı Karaçi Şube-yi Urdu.
- Uzun, Şerife (2014). "Na't Geleneğinde Şeyh Gâlib Örneği". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/6. p. 1093-1106.
- Yeniterzi, Emine (1993). *Divan Şiirinde Na't*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.